

ශ්‍රී ලංකාවේ පිරිවෙන් අධ්‍යාපනයේ ආරම්භය, විකාශය හා එහි සුවිශේෂිතා පිළිබඳ විමර්ශනාත්මක අධ්‍යයනයක්

ඡ. ඡ. ඒ. මධුහංසි

හැඳින්වීම

බුදුදහම විසින් මානව ශිෂ්ටාචාරයට උරුම කොට දෙන අගනා දායාදයක් ලෙස ආරාම මුල්කරගත් අධ්‍යාපන ක්‍රමය හඳුනාගත හැක. බුදුන් වහන්සේගේ ඉගැන්වීම් සමුදාය සමාජීය පුද්ගලයා කුළු මෙන් ම තමා පීචත් වන ලෝකය පිළිබඳව පරිපූර්ණ අධ්‍යාපනයක් ලබා දෙන ඉගැන්වීමකි. ප්‍රථමවරට පස්වග මහණුන්ගෙන් ආරම්භ වුණු බෞද්ධ අධ්‍යාපන ක්‍රමය ශතවර්ෂ ගණනාවක් තිස්සේ ගමිණිගමට නගරයෙන් නගරයට රටින් රටට ව්‍යාප්ත විය. එසේම, මෙම බෞද්ධ ඉගැන්වීමේ සම්ප්‍රදාය ඉන්දියාවේ හික්ෂු ආරාමවල ව්‍යාප්ත වී දියුණු විය.

ලක්දිව ආරාමික අධ්‍යාපනය ආරම්භ වූයේ දේවානම්පියතිස්ස රාජ්‍ය සමයේ මිහිඳු මහරහතන් වහන්සේගේ ආගමනයත් සමඟය. මහාවංශය ආදී මූලාශ්‍රයවල අනුරාධපුර මහාවිහාරයෙහි “පරිවෙණ” හෙවත් “පිරිවෙණ” නමින් හැඳින් වූ හික්ෂු වාසස්ථාන සිය ගණනකුත්, රෝහණයේ තිස්ස මහා විහාරයෙහි එබඳු පරිවෙණ හෙවත් පිරිවෙන් සිය ගණනකුත් තිබූ බවට තොරතුරු ලැබී ඇත. මෙහිදී පරිවෙණ නමින් හැඳින්වූයේ හික්ෂුන් වහන්සේගේ වාසය සඳහා ඉදි වූ කුටියක් බව පැහැදිලිය. මෙසේ පිරිවෙන් හික්ෂු වාසය සඳහා කුටියක් වුව ද එය හුදු වාසස්ථානයක්ම නොව හික්ෂුන් වහන්සේ බුද්ධ ධර්මය හදාරන ධර්මය ප්‍රගුණ කරන මධ්‍යස්ථානයක් ද විය. මේ අනුව, මූලාශ්‍රයවල සඳහන් වන ආකාරයට පරිවෙණ මූල පටන්ම අධ්‍යාපනික මධ්‍යස්ථානයක් වූ අතර පසුකාලීනව ඒවා වඩාත් විධිමත් ආගමික අධ්‍යාපන ආයතන බවට පත්විය.

පැරණි ලක්දිව පිරිවෙන් අධ්‍යාපන ව්‍යුහය කෙසේ පැවතියේ ද? යන්න මෙම අධ්‍යයනයේ ගැටලුව වන අතර පැරණි ශ්‍රී ලංකාවේ පැවති පිරිවෙන් අධ්‍යාපනය ක්‍රමයේ විකාශය, සුවිශේෂිතා සහ අරමුණු හඳුනා ගැනීම මෙම අධ්‍යයනයේ ප්‍රධාන අරමුණ වේ.

ක්‍රමවේදය

මෙම අධ්‍යයනයේ පර්යේෂණ ක්‍රමවේදය සාහිත්‍ය මූලාශ්‍රය අධ්‍යයනයයි. එහි දී ප්‍රාථමික මූලාශ්‍රය මෙන්ම ද්විතියික මූලාශ්‍රය යටතේ සාහිත්‍ය ග්‍රන්ථ උපයෝගී කරගනිමින් අධ්‍යයනය සිදුකරන ලදී.

ප්‍රතිඵල, සොයාගැනීම් සහ සාකච්ඡාව

ඓතිහාසික මූලාශ්‍රයවල සඳහන් වන ආකාරයට පැරණි ලක්දිව සම්භාව්‍ය ජාතික අධ්‍යාපනය ආයතනය වූයේ පිරිවෙන්ය. “පරිවිච්ඡේද වසේන වේදියතීති දිස්සතීති

පරිවේණං” සාරත්ථදීපනියේ මෙම සදහනින් පැහැදිලි වන්නේ මහාවිහාරය තුළ ම පිහිටි වෙන් වෙන් වශයෙන් වූ අධ්‍යාපන ආයතන කොටසක් පිරිවෙන නමින් හැඳින් වූ බවයි. එසේම, පරමත්ථ දීපනියේ, “පරිච්ඡේද වසේන චේදිතබ්බතෝ පෙක්ඛිතබ්බතෝ පරිවේණං පාසාද කුටාගාර රත්තිට්ඨානාදී සම්පන්නං පාකාර පරිච්ඡින්නං ද්වාර කොට්ඨක යුත්තං අවාසං අකංසු” යන සඳහන් ද ඉහත අදහස ම තහවුරු වේ.

මහාවිහාර පිරිවෙන, මයුර පිරිවෙන, කාලපාසාද පිරිවෙන, අභයගිරියේ උත්තරෝල්භ පිරිවෙන ආදී වශයෙන් මුල්කාලීනව පිරිවෙන් පැවති බව මහාවංශයේ සඳහන් වන අතර විශේෂයෙන් පසුකාලීනව මහාවිහාර, අභයගිරි ස්ථාන දෙකෙන් බැහැරව රාජ්‍ය හා ප්‍රභූ අනුග්‍රහය මත රට පුරා වෙනත් විහාරස්ථානවල ද පිරිවෙන් ආරම්භ වී ඇත.

මහාවංශයේ සඳහන් වන ආකාරයට අනුරාධපුර යුගයේ මුල් පිරිවෙන් වන මූලික වශයෙන් සිදු වූයේ ත්‍රිපිටකය හා අර්ථ කථා ඉගෙනීම, ප්‍රගුණ කිරීම හා සජ්ඣායනය කිරීම වැනි අධ්‍යාපනික කටයුතු වේ. මෙම අවධියේ, පිරිවෙන් තුළින් ධර්මය ඉගෙනගෙන මතක තබාගෙන යළි යළිත් අනුස්මරණය කරමින් ඒ අනුව සිය ජීවන ප්‍රතිපදාව සකස් කරගෙන විමුක්තිය ලබා ගැනීම හික්ෂුන් වහන්සේලාගේ ප්‍රධාන අරමුණ විය. පිරිවෙන් අධ්‍යාපනය හමාර කළ උගත්හු ත්‍රිපිටකය උගත්තේ නම් “තෙපිටක” යන උපාධි නාමයෙන් හැඳින් වූ අතර ත්‍රිපිටකයේ කොටස් වාචෝද්ගත කළ අය “භාණක” නමින් හැඳින්වූහ. මේ අනුව, පිරිවෙන් තුළ ගුරුවරයෙකුගේ මඟපෙන්වීම අනුව හික්ෂුන් වහන්සේලා ධර්ම විනය හා සකල ශබ්ද ශාස්ත්‍රවල නිපුණත්වයක් ලැබීය.

මෙලෙස ධර්ම විනය කඩපාඩමින් ගුරු ශිෂ්‍ය පරම්පරාවෙන් පවත්වාගෙන ආ නමුත් ලක්දිව දේශපාලන බලපෑම් මත මෙම අධ්‍යාපන රටාවට අහියෝග එල්ල විය. ඒ අනුව, ග්‍රන්ථාගත සංගායනාවක් පවත්වා ත්‍රිපිටකය ග්‍රන්ථාරූඪ කිරීමෙන් ලේඛන කලාවක් සමඟ ගමන් කරන අධ්‍යාපන රටාවක් බවට පරිවර්තනය විය. ඒ අනුව, ත්‍රිපිටකය ග්‍රන්ථාරූඪ කිරීමේ වගකීම උගත් හික්ෂුන් වහන්සේලා වෙත පැවරුණ අතර ත්‍රිපිටකයේ යම් යම් කරුණු පැහැදිලි කර දීම සඳහා අටුවා, ටීකා, ගැටපද හා සන්න ලිවීමේ කාර්යය ද පිරිවෙන් අධ්‍යාපන ආයතනවලට ම පැවරුණි.

පොදු ජනයාගේ සුබසිද්ධිය උදෙසා ආරාම මුල් කරගෙන ධර්මශාලා ඉදි වූ අතර පොදු ජනයාට ඉගැන්වීම සඳහා විශේෂ පිරිසක් පුහුණු වූහ. එම පිරිස ධර්ම කථික, පද භාණක, භාණක පරම්පරා ලෙස විෂය වර්ග කොට දැක්විය හැක. මේ අනුව, පිරිවෙන් වනාහි පැවිදි පක්ෂයට පමණක් සීමා නොවී හික්ෂු, හික්ෂුණි, උපාසක, උපාසිකා යන සිව්වණක් පිරිසම අධ්‍යාපනය හැදැරූ විශේෂ ආයතන බවට පත්විය.

ක්‍රි. ව 1 වන සියවස වනවිට භාරතයේ විශාල ආගමික හා සංස්කෘතික පිබිදීමක් ඇති වූ අතර මේ යුගයේ බිහි වූ පිරිවෙන් ආයතන නිසා බුදු දහම න්‍යායාත්මක චින්තනයක් මත දාර්ශනිකව එළිදැක්විය. ඒ හේතුව නිසාම ආරාමික අධ්‍යාපන ආයතනවල විෂය මාලාවන් වෙනස් වූ අතර එම වෙනස්කම් ලංකාවේ අධ්‍යාපන ආයතනවලට ද බලපාන ලදී. සංස්කෘත භාෂාව, මෙන් ම ව්‍යාකරණ ඡන්දස් අලංකාර නිරුක්ති තර්කශාස්ත්‍ර ඉතිහාස කලා ශිල්ප හා ජ්‍යෝතිෂ, වෛද්‍ය ශාස්ත්‍රය ආදී විවිධ විෂය ක්ෂේත්‍ර ඔස්සේ දැනුම, කුසලතා, ආකල්ප වර්ධනය වන පරිදි පරිපූර්ණ අධ්‍යාපනයක් පිරිවෙන් මඟින් අතීතයේ දී ලබා දුන් බව පැහැදිලි වේ.

අනුරාධපුර යුගයේ අවසාන භාගය වනවිට පිරිවෙන් අධ්‍යාපන ආයතන වෙනස් වූ නම්වලින් හැඳින් වූ අතර මූල, අයතන, මූලායතන, සමූහ ආදී නම් ඒ අතර වේ. මේවා අජ්ඣායතන නමින් ද හඳුන්වා ඇත. කෝට්ටේ යුගය වනවිටත් මෙම අජ්ඣායතන ක්‍රියාත්මක විය. ඉන් අදහස් වන්නේ ගුරුකුල අනුව අධ්‍යාපන ආයතන වර්ග අටක් ක්‍රියාත්මක වූ බවයි. එසේම, ආරාමික අධ්‍යාපනයේ සුවිශේෂී කාලපරිච්ඡේදය ලෙස කෝට්ටේ රාජ සමය හැඳින්විය හැකි වන්නේ, එකල ග්‍රාම වාසී හා වන වාසී ලෙස පිරිවෙන් වර්ග විම නිසාය. මේ අනුව, අනුරාධපුර යුගයේ බිහි වී පොළොන්නරුව, දඹදෙණි ආදී යුගවල දී විකාශයට පත් පිරිවෙන් අධ්‍යාපන ආයතන කෝට්ටේ යුගය වනවිට විදේශීය ශිෂ්‍යයන් පවා අධ්‍යාපනය ලබන ජාත්‍යන්තර අධ්‍යාපන ආයතන බවට පත්ව තිබුණි. ඒ අතර, තොටගමුවේ විජයබා පිරිවෙන, කැරගල පද්මාවතී පිරිවෙන, විදාගම සිරි සනානන්ද පිරිවෙන, දෙවිනුවර තිලක පිරිවෙන, පැපිලියානේ සුනේත්‍රාදේවී පිරිවෙන යනාදී පිරිවෙන් ජාත්‍යන්තර විශ්වවිද්‍යාල මට්ටමට දියුණු වී පැවති බවට ඓතිහාසික සාධක මගින් පැහැදිලි වේ. මෙම යුගයේ කැපී පෙනෙන අංගයක් ලෙස උපාධි ප්‍රදානත්වය හා තෙවලා වදනසුරු, ෂඩ්භාෂා පරමේෂ්වර ආදී උපාධි නාමයන් භාවිත කිරීම හඳුනාගත හැක.

කෝට්ටේ යුගය අවසානයේ, එනම්, දහසය වන සියවසේ මෙරටට පැමිණි පෘතුගීසීන් හේතුවෙන් ශ්‍රී ලංකාවේ පිරිවෙන් අධ්‍යාපනයට අහිතකර තත්ත්වයක් උදා විය. කෙසේ වුව ද මහනුවර යුගයේ පහළ වූ වැලිවිට සංසාරාජ හිමියන් මෙම බටහිර අධිරාජ්‍යවාදීන් නිසා අඩපණ වූ අධ්‍යාපන ක්‍රමය යළි ස්ථාපිත කරවී ය. ඒ අනුව උඩුනුවර නියමකන්දේ අධ්‍යාපන මධ්‍යස්ථානය, පැල්මඩුල්ලේ අධ්‍යාපන මධ්‍යස්ථානය, විශේෂ විය. මෙම අධ්‍යාපන මධ්‍යස්ථානවල අධ්‍යාපනය හැදෑරූ වළානේ ශ්‍රී සිද්ධාර්ථ නාහිමියන්, රත්මලානේ පරමධම්මචේතිය පිරිවෙණ ආරම්භ කළේය. මෙම අධ්‍යාපන මධ්‍යස්ථානයේ අධ්‍යාපනය හැදෑරූ ශ්‍රී සුමංගල නාහිමියන් 1873 දී විද්‍යෝදය පිරිවෙනත්, රත්මලානේ ධම්මාලෝක නාහිමියන් 1875 දී විද්‍යාලංකාර පිරිවෙනත් ආරම්භ කරන ලද අතර එමගින් රට පුරා එම මූලායතන දෙකෙහි ශාඛා ප්‍රශාඛා වශයෙන් පිරිවෙන් ආරම්භ කරන්නට යෙදුණි. ඉපැරණි සාම්ප්‍රදායික විෂය මාලාව හා අධ්‍යාපනය මෙම පිරිවෙන්වල ක්‍රියාත්මක විය. තවද, ක්‍රම ක්‍රමයෙන් පිරිවෙන් සංඛ්‍යාව වැඩි වන්නට වූ විට ඒ සම්බන්ධයෙන් විධිමත් වැඩපිළිවෙළක් අවශ්‍ය වූ බැවින් 1979 අංක 64 දරන පිරිවෙන් අධ්‍යාපන පනත සම්මත කරගත් අතර එතැන් පටන් පිරිවෙන් ආරම්භ කිරීම, වර්ග කිරීම, කාන්‍යාධිකාරී සහ පරිවෙණාධිපති පත් කිරීම, පරිවෙණාවාර්යවරුන් පත් කිරීම, ඉවත් කිරීම, පිරිවෙන් වැසීම, ආධාර හා වැටුප් ගෙවීම සියල්ල පනතට අනුව සිදු වන අතර අතීතයේ සිට වර්තමානය දක්වා පිරිවෙන් අධ්‍යාපනය අද පවතින තත්ත්වය දක්වා ඉතා ශිඝ්‍ර ලෙස සංවර්ධනය වී ඇත. මේ අනුව, වර්තමානයේ ශ්‍රී ලංකාව තුළ පිරිවෙන් 825කට ආසන්න ප්‍රමාණයක් සාර්ථක අධ්‍යාපන ක්‍රමවේදයක් වශයෙන් ක්‍රියාත්මක වන අතර 70,000ක පමණ ගිහි-පැවිදි ශිෂ්‍ය සංඛ්‍යාවක් අධ්‍යාපනය හදාරති.

ආරම්භයේ දී පිරිවෙන් තුළින් ධර්මය ඉගෙනගෙන මතක තබාගෙන යළි යළිත් අනුස්මරණය කරමින් ඒ අනුව සිය ජීවන ප්‍රතිපදාව සකස් කරගෙන විමුක්තිය ලබා ගැනීම හික්ෂුන් වහන්සේලාගේ ප්‍රධාන අරමුණ වුවත් පසුකාලීනව පිරිවෙන පොදු මහජනතාවට අධ්‍යාපනය ලබා දෙන අධ්‍යාපන මධ්‍යස්ථානයක් වීමෙන් පසුව දැනුම ලබා දීම මූලික අරමුණක් විය. එසේම, අධ්‍යාපන විෂය මාලාව පුළුල් වීමත් සමඟ බුද්ධවචනය පමණක්

නොව භාෂා ශාස්ත්‍ර, දර්ශනය, ශිල්ප කර්මාන්ත ආදිය හරහා පිරිවෙන් අධ්‍යාපනය ලබන ශිෂ්‍යාගේ කුසලතා වර්ධනය කිරීමට ද අවධානය යොමු විය. එසේම, ආකල්ප වර්ධනය හා සදාචාර සම්පන්න පුද්ගලයෙකු බිහි කිරීමේ වගකීම ද ඔවුන් විසින් දරන ලදී.

පැරණි පිරිවෙන් අධ්‍යාපනයේ සුවිශේෂී ලක්ෂණ හඳුනා ගැනීමේ දී,

- ස්ත්‍රී පුරුෂ හෝ කුලභේදය, දුප්පත් පොහොසත් භේදය අධ්‍යාපනයට බාධා නොවීම නිසා සමානාත්මතාව පදනම් කරගත් අධ්‍යාපන ක්‍රමයක් ක්‍රියාත්මක විය.
- බුදුදහමෙන් ගුරුමුණ්ඩිය රැක ගැනීම අනුමත නොකළ හෙයින් පිරිවෙන් අධ්‍යාපන ක්‍රමයේ ද එකී ලක්ෂණය ගැබ් වී පැවතීම
- වැවයි - දාගැබයි සංකල්පය තුළ ආර්ථික හා ආගමික සුසංගතතාව මත පැරණි ගැමි සමාජය පිරිවෙන් අධ්‍යාපනය විසින් යථායෝග්‍ය පරිදි මෙහෙය වීම. යනාදිය වැදගත් වේ.

නිගමනය

මේ අනුව, පැරණි ශ්‍රී ලංකාවේ පිරිවෙන් අධ්‍යාපන ව්‍යුහය විධිමත් අධ්‍යාපන ක්‍රමයක් වූ බව හඳුනාගත හැකි අතර එම අධ්‍යාපන ක්‍රමය ක්‍රමිකව විකාශය වී ඇති බව පැහැදිලි වේ. එම අධ්‍යාපන ආයතන මගින් ශ්‍රී ලංකාවේ විධිමත් අධ්‍යාපන ක්‍රමය ආරම්භ වීම සඳහා වන මූලික පදනම සකස් කරන ලදී. එසේම, දැනුමෙන් පමණක් නොව ආකල්ප, කුසලතාවන්ගෙන් පිරි විනයානුකූල ශිෂ්‍යයන් ඒ මගින් නිර්මාණය විය. ගුරු-ගෝල සම්බන්ධතාව වර්ධනය කළා වූ ඵලදායීතාවයෙන් යුත් අධ්‍යාපන ක්‍රමයක් වන පිරිවෙන් අධ්‍යාපනය මගින් වර්තමාන ජන සමාජයෙන් තුරන්ව යමින් තිබෙන්නා වූ අධ්‍යාත්මික ගුණ වගාව වැනි බෞද්ධ අධ්‍යාපනයේ සාධනීය ලක්ෂණයන් නූතන අධ්‍යාපන ක්‍රමයට උකහා ගැනීම වැදගත් වනු ඇත.

ප්‍රමුඛ පද - පිරිවෙන්, විෂය මාලාව, අධ්‍යාපන ආයතන, අධ්‍යාපනය, මහින්දාගමනය

ආශ්‍රිත ග්‍රන්ථ

අබේසිංහ, ටී 1999, පැරණි ශ්‍රී ලංකාවේ ආරාම අධ්‍යාපනය, පියසිරි ප්‍රින්ටින් සිස්ටම්ස්, නුගේගොඩ

ඤාණවීර හිමි, ආර් 2007, ඤාණාඤ්ජලී, පියසිරි ප්‍රින්ටින් සිස්ටම්ස්, නුගේගොඩ

ඤාණරතන හිමි, ටී 2016, ශ්‍රී ලංකාවේ පිරිවෙන් අධ්‍යාපනයේ ආරම්භය හා විකාශනය, viewed 08 march 2015, < http://piriven.blogspot.com/2016/09/blog-post_21.html>

ධම්මනිලක හිමි, ජී 1999. බෞද්ධ අධ්‍යාපනය, ඇස් ගොඩගේ සහෝදරයෝ, නුගේගොඩ